

*Piotr Sobański**

Zielona Góra

ZNACZENIE PROGNOZY KRYMINOLOGICZNO-SPOŁECZNEJ I WARUNKOWEGO PRZEDTERMINOWEGO ZWOLNIENIA DLA RESOCJALIZACJI W ORZECZNICTWIE SĄDÓW

1. Uwagi wstępne

Zgodnie z art. 77 § 1 KK (Dz.U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.), skazanego na karę pozbawienia wolności sąd może warunkowo zwolnić z odbycia reszty kary. Warunkowe zwolnienie jest instrumentem polityki karnej państwa, umożliwiającym wcześniejsze zwalnianie skazanych, co do których nie zachodzi konieczność wykonania kary pozbawienia wolności w całości, celem umożliwienia im readaptacji społecznej na wolności (Goniewicz 2015, s. 77).

W orzecznictwie sądów podkreślana jest okoliczność, że warunkowe przedterminowe zwolnienie jest środkiem probacyjnym (postanowienie SA we Wrocławiu z dnia 28 czerwca 2010 r., II AKzw 492/10, KZS 2011, z. 1, poz. 109; postanowienie SA w Szczecinie z dnia 9 lutego 2012 r., II AKzw 60/12, KZS 2012, z. 9, poz. 56; uchwała SN z dnia 26 czerwca 2014 r., I KZP 7/14, OSNKW 2014, z. 9, poz. 67). Probacja ma ścisły związek z procesem resocjalizacji sprawców przestępstw.

W prawie anglosaskim koncepcja probacji pojawiła się w pierwszej połowie XIX wieku, a w kontynentalnych systemach prawa – w XX wieku (Witkowska-Rozpara 2015, s. 7). Probacja jest metodą postępowania ze sprawcami, których ze względu na popełnienie przestępstwa poddano próbie połączonej z resocjalizacją poza zakładem karnym (Pierzchała 2011, s. 5).

* Piotr Sobański, adwokat, prowadzi Kancelarię Adwokacką w Zielonej Górze, doktorant UAM w Poznaniu; piotr.sobanski@adwokatura.pl.

2. Przesłanki formalne postępowania o udzielenie warunkowego przedterminowego zwolnienia

Zgodnie z art. 78 § 1 KK skazanego można warunkowo zwolnić po odbyciu co najmniej połowy kary. Ustawodawca wprowadził w art. 78 § 2 i 3 KK surowsze wymogi czasowe dla możliwości ubiegania się o zastosowanie warunkowego przedterminowego zwolnienia w odniesieniu do osób skazanych na karę 25 lat pozbawienia wolności, na karę dożywotniego pozbawienia wolności, a także w odniesieniu do osób skazanych przez sąd w warunkach recydywy (art. 64 KK) – niezależnie od wysokości orzeczonej kary. Skazanego na karę 25 lat pozbawienia wolności można warunkowo zwolnić po odbyciu 15 lat kary, skazanego na karę dożywotniego pozbawienia wolności – po odbyciu 25 lat kary, skazanego określonego w art. 64 § 1 KK – po odbyciu dwóch trzecich kary, a określonego w art. 64 § 2 – dopiero po odbyciu trzech czwartych kary.

Sąd orzekający w postępowaniu rozpoznawczym ma możliwość ustanowienia w wyroku obostrzeń w zakresie ubiegania się o udzielenie warunkowego przedterminowego zwolnienia. Zgodnie z art. 77 § 2 KK w szczególnie uzasadnionych wypadkach sąd, wymierzając karę pozbawienia wolności, może wyznaczyć surowsze ograniczenia do skorzystania przez skazanego z warunkowego przedterminowego zwolnienia niż przewidziane w art. 78. Kompetencja sądu orzekającego w postępowaniu rozpoznawczym przewidziana w art. 77 § 2 KK odnosi się do: kary pozbawienia wolności w rozumieniu art. 32 pkt 3 KK w zw. z art. 37 KK, kary 25 lat pozbawienia wolności oraz kary dożywotniego pozbawienia wolności. Przepis ten realizuje zadania prewencji generalnej, które odwołują się do społecznego oddziaływania kary (postanowienie SA we Wrocławiu z dnia 12 października 2007 r., II AKz w 754/07, KZS 2008, z. 4, poz. 115). Ogólnoprewencyjne cele postępowania są uwzględniane przez określenie surowszych warunków zwolnienia (postanowienie SA w Krakowie z dnia 27 czerwca 2000 r., II AKz 202/00, KZS 2000, z. 7-8, poz. 42).

Należy podkreślić, że zastrzeżenie określone w art. 77 § 2 KK ma charakter wyjątkowy (wyrok SA w Katowicach z dnia 24 października 2013 r. II AKa 355/13, Prok. i Pr.-wkł. 2014, nr 6, poz. 27). Stosując w wyroku surowsze obwarowania warunkowego zwolnienia, sąd orzekający ma obowiązek wyjaśnić powody ich zastosowania (wyrok SA w Łodzi z dnia 28 marca 2002 r., II AKa 32/02, Prok. i Pr.-wkł. 2004, nr 4, poz. 19). Sąd powinien przy tym baczyć, by surowsze warunki zwolnienia nie wywołały skutku w postaci całkowitego pozbawienia sprawcy prawa do przedterminowego zwolnienia (wyrok SA w Katowicach z dnia 27 sierpnia 2003 r., II AKa 78/03, Prok. i Pr.-wkł. 2004, nr 7-8, poz. 27).

Ograniczenie do skorzystania z warunkowego zwolnienia powinno być stosowane w odniesieniu do młodocianego oskarżonego jedynie w ostateczności. Młodocia-

nym jest osoba, która w chwili popełnienia czynu zabronionego nie ukończyła 21 lat, a w czasie orzekania w pierwszej instancji – 24 lat (art. 115 § 10 KK). Sąd musi uznać ponad wszelką wątpliwość, że dla wychowania sprawcy i wdrożenia go do przestrzegania obowiązujących norm prawnych zachodzi konieczność wymierzenia kary bardzo surowej, z dodatkowymi obostrzeniami określonymi w art. 77 § 2 KK (wyrok SA w Katowicach z dnia 24 października 2013 r. II AKa 355/13, Prok. i Pr.-wkł. 2014, nr 6, poz. 27; wyrok SA w Katowicach z dnia 13 stycznia 2011 r., II AKa 443/10, KZS 2011, z. 5, poz. 114). Zgodnie bowiem z art. 54 § 1 KK młodocianego sprawcę kara powinna przede wszystkim wychować.

Odbycie określonej części kary przez skazanego jest warunkiem formalnym do ubiegania się o udzielenie przedterminowego zwolnienia z reszty kary. Należy jednak podkreślić, że spełnienie tego warunku nie stwarza dla skazanego żadnego prawa do takiego zwolnienia (postanowienie SA w Krakowie z dnia 19 lutego 2015 r., II AKz w 112/15, KZS 2015, z. 3, poz. 58).

O warunkowym zwolnieniu orzeka sąd penitencjarny na posiedzeniu, które powinno odbyć się w zakładzie karnym (art. 161 § 1 KKW). Zgodnie z art. 3 § 2 KKW, właściwy do orzekania w przedmiocie warunkowego zwolnienia jest ten sąd penitencjarny, w którego okręgu przebywa skazany. Sądem penitencjarnym jest sąd okręgowy. W posiedzeniu ma prawo wziąć udział prokurator, skazany oraz obrońca, a także inne osoby, którym przysługuje uprawnienie do złożenia wniosku o warunkowe zwolnienie, jeżeli wniosek taki złożyły (art. 161 § 1 KKW).

Poza skazanym, jego obrońcą oraz prokuratorem wnioski o warunkowe zwolnienie może złożyć na podstawie art. 161 § 1 KKW również dyrektor zakładu karnego lub sądowy kurator zawodowy. Zgodnie z art. 161 § 5 KKW dyrektor zakładu karnego, składając wniosek o warunkowe zwolnienie, przesyła jednocześnie opinię sporządzoną przez administrację zakładu karnego zawierającą prognozę kryminologiczno-społeczną. W innych przypadkach opinię tę dyrektor zakładu karnego przesyła na żądanie sądu penitencjarnego lub na prośbę skazanego składającego wniosek o warunkowe zwolnienie. Zgodnie z art. 162 § 1 KKW sąd penitencjarny wysłuchuje przedstawiciela administracji zakładu karnego, a sądowego kuratora zawodowego, jeżeli składał wniosek o warunkowe zwolnienie, oraz uwzględnia ugodę zawartą w wyniku mediacji.

Na postanowienie w przedmiocie warunkowego zwolnienia przysługuje zażalenie (art. 162 § 2 KKW). Na podstawie art. 162 § 3 KKW zażalenie na postanowienie odmawiające udzielenia zwolnienia przysługuje także dyrektorowi zakładu karnego lub sądowemu kuratorowi zawodowemu, jeżeli składali wniosek o warunkowe zwolnienie. Zażalenie podlega rozpoznaniu w terminie 14 dni bez względu na to, który z uprawnionych podmiotów je złożył (art. 162 § 2 KKW).

Artykuł 162 § 2 KKW odsyła do odpowiedniego stosowania przepisu art. 154 § 1 KKW, odnoszącego się do instytucji udzielenia przerwy w wykonaniu kary pozbawie-

nia wolności. Zatem jeżeli prokurator oświadczył pisemnie bądź ustnie do protokołu, że sprzeciwia się warunkowemu zwolnieniu skazanego, postanowienie o jego udzieleniu staje się wykonalne dopiero z chwilą uprawomocnienia.

W razie odmowy uwzględnienia wniosku o udzielenie warunkowego przedterminowego zwolnienia istnieje możliwość ponownego ubiegania się o zastosowanie tej instytucji wobec skazanego. Należy mieć przy tym na uwadze, że jeżeli orzeczona kara lub suma kar nie przekracza 3 lat pozbawienia wolności, wniosku skazanego lub jego obrońcy, złożonego przed upływem 3 miesięcy od wydania postanowienia o odmowie warunkowego zwolnienia, nie rozpoznaje się aż do upływu tego okresu (art. 161 § 3 KKW). Jeżeli zaś orzeczona kara lub suma kar przekracza 3 lata pozbawienia wolności, okres, o którym mowa wyżej, wynosi 6 miesięcy (art. 161 § 4 KKW). Wniosek złożony przed upływem tego okresu oczekuje na merytoryczne rozpoznanie do jego upływu (postanowienie SA w Szczecinie z dnia 6 listopada 2013 r., II AKz w 1100/13, KZS 2014, z. 6, poz. 132). Do sumy kar pozbawienia wolności, o których mowa w art. 161 § 3 i § 4 KKW, nie wlicza się zastępczych kar aresztu (postanowienie SA w Krakowie z dnia 24 maja 2012 r., II AKz w 529/12, KZS 2012, z. 5, poz. 58).

3. Materialnoprawne aspekty udzielenia warunkowego przedterminowego zwolnienia

Zgodnie z art. 77 § 1 KK zastosowanie warunkowego przedterminowego zwolnienia jest możliwe tylko wówczas, gdy postawa skazanego, jego właściwości i warunki osobiste, okoliczności popełnienia przestępstwa oraz zachowanie po jego popełnieniu i w czasie odbywania kary uzasadniają przekonanie, że skazany po zwolnieniu będzie przestrzegał porządku prawnego, w szczególności nie popełni ponownie przestępstwa.

W przypadku orzeczenia w wyroku skazującym środka karnego lub zabezpieczającego, podstawą udzielenia przedterminowego zwolnienia jest dodatkowo przekonanie, że skazany będzie stosował się na wolności do zastosowanego środka. Wymóg ten został wprowadzony z dniem 1 lipca 2015 r. zgodnie z art. 1 pkt 41 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r. poz. 396). Dotyczy on środków określonych w art. 39 KK i 93a KK.

Częściowo w orzecznictwie prezentowany jest pogląd, że na podstawie treści art. 56 KK do orzekania w przedmiocie warunkowego przedterminowego zwolnienia mają zastosowanie również ogólne dyrektywy wymiaru kary (postanowienie SA w Szczecinie z dnia 9 lutego 2012 r., II AKz w 60/12, KZS 2012, z. 9, poz. 56; postanowienie SA w Szczecinie z dnia 20 października 2010 r., II AKz w 819/10, Prok. i Pr.-wkł. 2012, nr 4, poz. 23). Mowa tu o zasadach określonych w przepisach art. 53, 54 § 1 i 55 KK.

Aspekt ten jest istotny w szczególności w odniesieniu do skazanych będących osobami młodocianymi. Artykuł 54 § 1 KK kładzie bowiem nacisk na cel wychowawczy jako główny cel kary. Rozważając zastosowanie warunkowego przedterminowego zwolnienia, sąd powinien przede wszystkim kierować się tym, aby wychować młodocianego sprawcę.

Zgodnie z dominującym w orzecznictwie poglądem orzekanie w przedmiocie warunkowego przedterminowego zwolnienia w toku wykonania kary opiera się na unormowanych w art. 77-78 KK odrębnych dyrektywach. Należy je traktować jako *lex specialis*. Pojęcie środków uregulowanych w KK, o których mowa w art. 56 KK, nie obejmuje swym zakresem warunkowego zwolnienia. W myśl prezentowanego poglądu odwoływanie się do celów wychowawczych i prewencji ogólnej nie jest uzasadnione (postanowienie SA w Białymstoku z dnia 31 stycznia 2013 r., II AKz w 43/13, KZS 2013, z. 3, poz. 91). Kierowaniu się prewencją ogólną podczas orzekania w przedmiocie przedterminowego zwolnienia stoi na przeszkodzie treść art. 77 § 1 KK. Ogólnoprewencyjne cele postępowania są tym samym bez znaczenia dla orzekania o zwolnieniu z odbycia pozostałej części kary pozbawienia wolności (postanowienie SA w Krakowie z dnia 27 czerwca 2000 r., II AKz 202/00, KZS 2000, z. 7-8, poz. 42).

Dla postępowania w przedmiocie udzielenia warunkowego przedterminowego zwolnienia istotne są regulacje zawarte w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 sierpnia 2003 r. w sprawie sposobów prowadzenia oddziaływań penitencjarnych w zakładach karnych i aresztach śledczych (Dz.U. z 2003 r. poz. 1067), wydanym na podstawie art. 249 § 3 pkt 1 KKW. Zgodnie z § 25 ust. 1 w zw. z § 25 ust. 3 rozporządzenia, skazanemu, który nabył uprawnienia do warunkowego przedterminowego zwolnienia, sporządza się prognozę kryminologiczno-społeczną, polegającą na pisemnym uzasadnieniu przypuszczenia, że skazany w czasie pobytu poza zakładem karnym będzie przestrzegał porządku prawnego.

Przesłanką decydującą o możliwości udzielenia przedterminowego zwolnienia jest pozytywna prognoza społeczno-kryminologiczna dotycząca przyszłego zachowania się skazanego na wolności (postanowienie SA w Lublinie z dnia 17 sierpnia 2011 r., II AKz w 840/11, OSA 2012, nr 5, poz. 14-19). Mowa tu o prognozie co do funkcjonowania skazanego w warunkach wolnościowych, nie zaś o prognozie penitencjarnej, odnoszącej się do dalszego funkcjonowania skazanego w zakładzie karnym (postanowienie SA w Lublinie z dnia 12 sierpnia 2009 r., II AKz w 688/09, KZS 2010, z. 1, poz. 34). Dla ustalenia prognozy społeczno-kryminologicznej istotny jest stan z chwili orzekania w przedmiocie zwolnienia skazanego (postanowienie SA w Krakowie z dnia 25 kwietnia 2006 r., II AKz w 222/06, KZS 2006, z. 4, poz. 33).

Ze względu na wyraźne brzmienie art. 77 § 1 KK należy uznać, że dodatnia prognoza społeczno-kryminologiczna jest jedyną przesłanką warunkowego przedterminowego zwolnienia (postanowienie SA we Wrocławiu z dnia 13 października 2004 r.,

II AKz w 685/04, OSA 2005, nr 4, poz. 22; postanowienie SA we Wrocławiu z dnia 31 stycznia 2007 r., II AKz w 1238/06, KZS 2008, z. 2, poz. 61). Prognozę tę powinno się konstruować, opierając się na podstawach wymienionych w art. 77 § 1 KK (postanowienie SA we Wrocławiu z dnia 13 października 2004 r., II AKz w 685/04, OSA 2005, nr 4, poz. 22; postanowienie SA w Lublinie z dnia 12 sierpnia 2009 r., II AKz w 688/09, KZS 2010, z. 1, poz. 34).

Postawą skazanego, o której mowa w art. 77 § 1 KK, jest stosunek sprawcy wobec norm społecznych oraz skłonność do naruszania dóbr prawem chronionych (postanowienie SA we Wrocławiu z dnia 12 stycznia 2005 r., II AKz w 1161/04, KZS 2005, z. 9, poz. 38).

Właściwe funkcjonowanie skazanego w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności stanowi jedną z okoliczności skłaniających do przyjęcia, że w warunkach wolnościowych będzie on przestrzegał porządku prawnego (postanowienie SA w Lublinie z dnia 17 sierpnia 2011 r., II AKz w 840/11, OSA 2012, nr 5, poz. 14-19). Jeżeli bowiem skazany nie jest w stanie w warunkach wzmożonego nadzoru i kontroli przestrzegać obowiązujących go zasad, nie sposób prognozować, że będzie on przestrzegał porządku prawnego po opuszczeniu zakładu karnego. W warunkach wolnościowych kontrola zachowania skazanego, nawet w przypadku oddania go pod dozór kuratora, ma mniejszy zakres (postanowienie SA w Lublinie z dnia 29 czerwca 2011 r., II AKz w 601/11, KZS 2011, z. 9, poz. 72). Należy przy tym zaznaczyć, że o ile skazany dobrze się sprawował w zakładzie karnym podczas odbywania kary, o tyle jego jednorazowe nieodpowiednie zachowanie nie powinno anulować tego ciągu wielu zachowań bez bliższego rozważenia treści i uwarunkowań incydentalnego nieodpowiedniego zachowania (postanowienie SA w Krakowie z dnia 6 czerwca 2001 r., II AKz 187/01, KZS 2001, z. 6, poz. 28).

Przynależność skazanego do podkultury przestępczej sprzeciwia się regulaminowi odbywania kary pozbawienia wolności (postanowienie SA w Krakowie z dnia 6 lutego 2003 r., II AKz 4/03, KZS 2003, z. 2, poz. 33; postanowienie SA w Krakowie z dnia 31 lipca 2009 r., II AKz w 641/09, KZS 2009, z. 9, poz. 56). Uczestnictwo w podkulturze przestępczej prognozuje dalszy negatywny stosunek skazanego do obowiązującego prawa (postanowienie SA w Krakowie z dnia 11 maja 2007 r., II AKz w 285/07, KZS 2007, z. 5, poz. 40; postanowienie SA w Krakowie z dnia 31 lipca 2009 r., II AKz w 641/09, KZS 2009, z. 9, poz. 56).

Sama przynależność skazanego do podkultury przestępczej nie może przesądzić o odmowie udzielenia warunkowego przedterminowego zwolnienia (postanowienie SA w Krakowie z dnia 25 czerwca 2009 r., II AKz w 506/09, KZS 2009, z. 11, poz. 44).

Nie są istotne deklaracje skazanego odnoszące się do solidarności grupowej w ramach podkultury przestępczej (postanowienie SA w Krakowie z dnia 27 czerwca 2003 r., II AKz 249/03, KZS 2003, z. 6, poz. 31). Jeżeli skazany dobrze sprawuje się w trakcie

odbywania kary pozbawienia wolności, to jedynie deklarowany udział w podkulturze więziennej, bez bliższego rozważenia treści i uwarunkowań tego zachowania, nie może przekreślać możliwości postawienia dodatniej prognozy kryminologicznej, gdy nie dostrzeżono u skazanego żadnych negatywnych zachowań, związanych z przynależnością podkulturą (postanowienie SA w Szczecinie z dnia 25 października 2011 r., II AKz 808/11, Prok. i Pr.-wkł. 2013, nr 1, poz. 19). Istotna jest natomiast rzeczywista przynależność skazanego do grup przestępczych, która jest szkodliwa społecznie, gdy przybiera takie formy, jak np. znęcanie się nad innymi skazanymi, buntowanie ich do oporu przeciwko działalności penitencjarnej (postanowienie SA w Krakowie z dnia 27 czerwca 2003 r., II AKz 249/03, KZS 2003, z. 6, poz. 31).

Dla stwierdzenia pozytywnej prognozy przy warunkowym przedterminowym zwolnieniu z reszty kary pozbawienia wolności nie wystarczy brak problemów wychowawczych ze skazanym w trakcie odbywania kary, formalne dostosowanie się do regulaminu odbywania kary, brak przekroczeń regulaminowych i kar dyscyplinarnych. Stan taki oznacza jedynie bierne podporządkowanie się wymogom odbywania kary, a za stan normalny nie należy oczekiwać nagrody polegającej na skróceniu kary (postanowienie SA w Krakowie z dnia 19 lutego 2015 r., II AKz 112/15, KZS 2015, z. 3, poz. 58; postanowienie SA w Krakowie z dnia 25 lutego 1999 r., II AKz 53/99, KZS 1999, z. 3, poz. 27). Zachowanie poprawne w warunkach osadzenia nie jest bowiem niczym nadzwyczajnym, lecz normalnym postępowaniem skazanego odbywającego karę pozbawienia wolności (postanowienie SA w Krakowie z dnia 5 marca 2012 r., II AKz 84/12, Prok. i Pr.-wkł. 2012, nr 10, poz. 21).

Konieczne jest, aby skazany włączył się w proces resocjalizacji (postanowienie SA w Krakowie z dnia 19 października 2015 r., II AKz 1007/15, KZS 2015, z. 10, poz. 48). Należy oczekiwać od niego szczególnego zaangażowania w kierunku zmiany osobowości i dotychczasowego trybu życia (postanowienie SA w Lublinie z dnia 25 sierpnia 2010 r., II AKz 672/10, KZS 2011, z. 12, poz. 41). Dla stwierdzenia pozytywnej prognozy potrzebna jest aktywność skazanego w dążeniu do potwierdzenia gotowości respektowania zasad współżycia w społeczeństwie (postanowienie SA w Krakowie z dnia 8 marca 2012 r., II AKz 113/12, Prok. i Pr.-wkł. 2012, nr 11, poz. 23; postanowienie SA w Krakowie z dnia 26 sierpnia 2014 r., II AKz 903/14, KZS 2014, z. 10, poz. 44).

Osobiste inicjatywy skazanego w podejmowaniu działań świadczących o jego poprawie należy uznać za szczególnie istotne dla udzielenia przedterminowego zwolnienia (postanowienie SA w Krakowie z dnia 16 września 1999 r., II AKz 385/99, Prok. i Pr.-wkł. 2000, nr 1, poz. 23).

Brak zaangażowania skazanego w resocjalizację niekorzystnie rzutuje na jego wniosek o zwolnienie z reszty kary, gdyż nie pozwala wyprowadzić korzystnej prognozy w odniesieniu do jego zachowania w przyszłości (postanowienie SA w Krakowie z dnia 5 marca 2012 r., II AKz 84/12, Prok. i Pr.-wkł. 2012, nr 10, poz. 21). Bez włączenia

się skazanego w proces resocjalizacji nie można bowiem powziąć przekonania, że na wolności będzie on przestrzegał porządku prawnego (postanowienie SA w Krakowie z dnia 19 października 2015 r., II AKz w 1007/15, KZS 2015, z. 10, poz. 48).

Warunkowe zwolnienie powinno zawsze wiązać się z jednoznacznym postępowaniem resocjalizacyjnym (postanowienie SA w Gdańsku z dnia 22 sierpnia 2000 r., II AKz w 630/00, OSAG 2001, nr 1, poz. 7).

Jedną z okoliczności wskazanych w art. 77 § 1 KK są właściwości i warunki osobiste skazanego. Należy do nich m.in. stan zdrowia skazanego (postanowienie SA w Lublinie z dnia 17 sierpnia 2011 r., II AKz w 840/11, OSA 2012, nr 5, poz. 14-19). Również sytuację rodzinną skazanego powinno się brać pod uwagę w omawianym kontekście (postanowienie SA w Lublinie z dnia 29 czerwca 2011 r., II AKz w 601/11, KZS 2011, z. 9, poz. 72).

Przedterminowo zwolniony z kary może być sprawca każdego przestępstwa (postanowienie SA w Krakowie z dnia 24 listopada 2009 r., II AKz w 1063/09, Prok. i Pr.-wkł. 2010, nr 6, poz. 10; postanowienie SA w Krakowie z dnia 26 czerwca 2007 r., II AKz w 447/07, Prok. i Pr.-wkł. 2007, nr 11, poz. 14; postanowienie SA w Lublinie z dnia 29 sierpnia 2012 r., II AKz w 866/12, KZS 2013, z. 5, poz. 90). Charakter popełnionych przestępstw nie należy do ustawowych przesłanek określonych w art. 77 § 1 KK, zatem nie może wpływać na orzeczenie sądu w przedmiocie udzielenia warunkowego przedterminowego zwolnienia (postanowienie SA w Lublinie z dnia 28 grudnia 2005 r., II AKz w 880/05, OSA 2008, nr 9, poz. 38; postanowienie SA w Lublinie z dnia 7 listopada 2001 r., II AKz w 563/01, OSA 2002, nr 5, poz. 38). Charakter czynu został bowiem uprzednio oceniony przez sąd w postępowaniu rozpoznawczym wyrokiem, a kara została wymierzona (postanowienie SA w Krakowie z dnia 30 czerwca 2009 r., II AKz w 547/09, KZS 2009, z. 10, poz. 38).

Ustawodawca nie wykluczył żadnych przestępstw od możliwości zastosowania warunkowego przedterminowego zwolnienia, a jedynie limitował niektóre sytuacje (postanowienie SA w Krakowie z dnia 24 listopada 2009 r., II AKz w 1063/09, Prok. i Pr.-wkł. 2010, nr 6, poz. 10; postanowienie SA w Krakowie z dnia 26 czerwca 2007 r., II AKz w 447/07, Prok. i Pr.-wkł. 2007, nr 11, poz. 14). Odmawianie albo odwołanie zwolnienia za niektóre czyny byłoby ukrytym ponownym oznaczaniem kary wymierzonej uprzednio bez dodatkowych ograniczeń (postanowienie SA w Krakowie z dnia 25 czerwca 2004 r., II AKz w 292/04, KZS 2004, z. 6, poz. 22).

Okoliczności popełnienia przez skazanego przestępstwa mają o tyle znaczenie dla negatywnej decyzji w przedmiocie warunkowego przedterminowego zwolnienia, o ile wskazują na cechy skazanego, które mogą być przyczyną popełnienia przez niego kolejnego przestępstwa (postanowienie SA we Wrocławiu z dnia 13 października 2004 r., II AKz w 685/04, OSA 2005, nr 4, poz. 22; postanowienie SA we Wrocławiu z dnia 21 października 2004 r., II AKz w 709/04, KZS 2005, z. 7-8, poz. 108; postanowienie SA w Lu-

blinie z dnia 7 listopada 2007 r., II AKzW 768/07, KZS 2008, z. 4, poz. 72; postanowienie SA w Lublinie z dnia 8 października 2008 r., II AKzW 743/08, KZS 2009, z. 2, poz. 48).

W odniesieniu do sprawców przestępstw nieumyślnych sąd penitencjarny powinien w postępowaniu o udzielenie przedterminowego zwolnienia zbadać, jakie jest prawdopodobieństwo ponownego takiego zachowania skazanego na wolności (postanowienie SA we Wrocławiu z dnia 2 lutego 2009 r., II AKzW 872/08, KZS 2010, z. 1, poz. 33).

Wymiar orzeczonej wyrokiem kary nie powinien mieć znaczenia dla rozstrzygnięcia w kwestii warunkowego przedterminowego zwolnienia (postanowienie SA w Lublinie z dnia 27 października 2010 r., II AKzW 846/10, KZS 2011, z. 3, poz. 57). Należy przy tym zauważyć, że odległy koniec pozostałej do odbycia kary nie jest również podstawą negatywnej prognozy, gdyż ustawodawca określił w art. 78 KK, po jakim okresie odbywania kary skazany może być warunkowo zwolniony (postanowienie SA we Wrocławiu z dnia 13 października 2004 r., II AKzW 685/04, OSA 2005, nr 4, poz. 22; postanowienie SA w Lublinie z dnia 20 czerwca 2007 r., II AKzW 434/07, KZS 2007, z. 10, poz. 66). Odwołanie się do odległego końca kary jako negatywnej przesłanki przedterminowego zwolnienia byłoby niesłuszne. Sąd penitencjarny powinien bowiem przyjąć treść wyroku, jaka została ogłoszona w postępowaniu rozpoznawczym, nie zaś konstruować dodatkowe uwarunkowania, których nie przewiduje ani ustawa, ani treść wyroku (postanowienie SA w Krakowie z dnia 27 lutego 2004 r., II AKzW 28/04, KZS 2004, z. 3, poz. 22).

Także okoliczność, że skazany odbył niewiele ponad połowę orzeczonej kary pozbawienia wolności, nie może stanowić uzasadnienia odmowy udzielenia warunkowego przedterminowego zwolnienia (postanowienie SA w Lublinie z dnia 28 grudnia 2005 r., II AKzW 880/05, OSA 2008, nr 9, poz. 38). Udzielenie warunkowego przedterminowego zwolnienia nie może być przez sąd penitencjarny uzależnione też od tego, że do końca kary pozbawienia wolności pozostał krótki okres (postanowienie SA w Katowicach z dnia 9 czerwca 1999 r., II AKz 386/99, Prok. i Pr.-wkł. 1999, nr 11-12, poz. 12; postanowienie SA w Lublinie z dnia 14 czerwca 2006 r., II AKzW 369/06, Prok. i Pr.-wkł. 2007, nr 2, poz. 13). Jeżeli sąd, wymierzając karę pozbawienia wolności, nie skorzysta z możliwości przewidzianych w art. 77 § 2 KK, to nie można dla skazanego wywodzić ujemnych konsekwencji z ubiegania się o udzielenie warunkowego zwolnienia po spełnieniu wymogów określonych w art. 78 KK (postanowienie SA w Lublinie z dnia 28 grudnia 2005 r., II AKzW 880/05, OSA 2008, nr 9, poz. 38).

Kwestia udzielenia przedterminowego zwolnienia nie może być przez sąd penitencjarny uzależniona od okoliczności, że uprzednio kilkakrotnie odmawiano skazanemu warunkowego zwolnienia (postanowienie SA w Katowicach z dnia 9 czerwca 1999 r., II AKz 386/99, Prok. i Pr.-wkł. 1999, nr 11-12, poz. 12).

Nie można konstruować prognozy zachowania skazanego na wolności, opierając się na stopniu społecznej szkodliwości czynu, zadośćuczynieniu poczuciu sprawiedliwo-

ści ani na potrzebach w zakresie kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa. Okoliczności te nie pozostają wprawdzie bez wpływu na czas trwania kary, lecz decyzja w tym zakresie nie należy do sądu penitencjarnego. Jedynie w wyroku sąd może na podstawie art. 77 § 2 KK określić surowsze wymogi do skorzystania z warunkowego zwolnienia (postanowienie SA we Wrocławiu z dnia 24 stycznia 2007 r., II AKZw 76/07, Prok. i Pr.-wkł. 2008, nr 2, poz. 18). Sąd bowiem zastrzegł w wyroku skazującym w tym celu surowsze ograniczenia w dostępie do warunkowego zwolnienia, by upływ czasu określony w art. 78 KK nie umniejszył znaczenia kary dla jej społecznie oddziaływania i zaspokajania społecznego poczucia sprawiedliwości. Względy te mają wówczas pierwszeństwo przed aspektami związanymi z prewencją indywidualną, które zostaną uwzględnione dopiero przy rozstrzygnięciu przez sąd penitencjarny w przedmiocie udzielenia warunkowego przedterminowego zwolnienia na podstawie art. 77 § 1 KK (wyrok SA w Katowicach z dnia 17 kwietnia 2014 r., II AKa 47/14, KZS 2014, z. 6, poz. 88).

Nagminność popełnionych przez skazanego przestępstw nie została przewidziana w katalogu okoliczności wymienionych w art. 77 § 1 KK, a tym samym nie może uzasadniać odmowy udzielenia warunkowego zwolnienia (postanowienie SA w Lublinie z dnia 27 lipca 2008 r., II AKZw 154/08, KZS 2008, z. 6, poz. 57).

Przyznanie się do popełnienia czynu, za który skazany odbywa karę, nie ma istotnego znaczenia w orzekaniu o warunkowym zwolnieniu, gdyż poprawnie mogą żyć po zwolnieniu zarówno osoby, które uznały swoją winę, jak i osoby negujące ją mimo prawomocności wyroku skazującego (postanowienie SA w Krakowie z dnia 25 października 2005 r., II AKZw 695/05, KZS 2005, z. 11, poz. 32). Nie można też na podstawie art. 77 § 1 KK wymagać od skazanego, by potępił przestępstwo, za które go skazano i uzależniać od tego udzielenie przedterminowego zwolnienia. Skazany ma bowiem prawo podważać prawomocny wyrok środkami nadzwyczajnymi, jak również korzystać z możliwości wniesienia skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Jeżeli skazany potępił przestępstwo, jest to sygnał liczący się dla zwolnienia z reszty kary, ale gdy tego nie czyni, nie oznacza to, że nie zasługuje on na przedterminowe zwolnienie (postanowienie SA w Krakowie z dnia 18 grudnia 2002 r., II AKz 560/02, Prok. i Pr.-wkł. 2003, nr 6, poz. 17).

Na warunkowe zwolnienie mogą liczyć skazani, którzy weszli ponownie w konflikt z prawem. Możliwe jest nawet warunkowe zwalnianie wielokrotnych recydywistów, z tym że po dłuższym okresie oddziaływania w warunkach osadzenia (postanowienie SA w Krakowie z dnia 22 października 2015 r., II AKZw 1039/15, KZS 2015, z. 11, poz. 38).

Okoliczność, że przeciwko skazanemu toczy się postępowanie karne w innej sprawie, w której nie zapadł prawomocny wyrok, nie może być traktowana na jego nieko-

rzyć i brana pod uwagę przy ustalaniu prognozy kryminologicznej (postanowienie SA w Lublinie z dnia 15 kwietnia 2009 r., II AKz w 285/09, KZS 2011, z. 3, poz. 56).

Zgodnie z art. 77 § 1 KK o postępowaniu o udzielenie warunkowego zwolnienia z odbycia reszty kary, do ustaleń stanu faktycznego należą nie tylko: „postawa, właściwości i warunki osobiste, okoliczności popełnienia przestępstwa oraz zachowanie po jego popełnieniu i w czasie odbywania kary”, lecz także kwestia, czy uzasadniają one: „przekonanie, że skazany po zwolnieniu będzie stosował się do orzeczonego środka karnego lub zabezpieczającego i przestrzegał porządku prawnego, w szczególności nie popełni ponownie przestępstwa” (postanowienie SN z dnia 21 czerwca 2000 r., V KKN 160/00, Prok. i Pr.-wkł. 2000, nr 12, poz. 4). Przedterminowo zwolniony z kary może być bowiem skazany, który poprawił się na tyle, by można było mu ufać, że nie popełni więcej przestępstwa (postanowienie SA w Krakowie z dnia 24 listopada 2009 r., II AKz 1063/09, Prok. i Pr.-wkł. 2010, nr 6, poz. 10; postanowienie SA w Krakowie z dnia 26 czerwca 2007 r., II AKz w 447/07, Prok. i Pr.-wkł. 2007, nr 11, poz. 14; postanowienie SA w Krakowie z dnia 29 września 2014 r., II AKz w 1060/14, KZS 2014, z. 10, poz. 45).

Warunkowe zwolnienie opiera się na założeniu, że mimo rezygnacji z odbycia części kary skazany będzie przestrzegał porządku prawnego, a zatem dalsze wykonywanie kary w warunkach penitencjarnych nie jest już niezbędne (postanowienie SA w Krakowie z dnia 19 marca 2002 r., II AKz 109/03, KZS 2003, z. 3, poz. 44). Porządku prawnego w rozumieniu art. 77 § 1 KK nie należy sprowadzać wyłącznie do porządku w znaczeniu karnoprawnym. Popełnienie przestępstwa jest bowiem jedną z form naruszenia tego porządku. Naruszenie porządku może nastąpić też poprzez popełnienie wykroczenia, a także poprzez zachowanie niestanowiące czynu zabronionego pod groźbą kary, polegające np. na naruszeniu obowiązków pracowniczych, postępowaniu zagrażającemu dobru dziecka (postanowienie SA w Krakowie z dnia 25 czerwca 2013 r., II AKz w 631/13, KZS 2013, z. 7-8, poz. 43).

W postępowaniu w przedmiocie udzielenia warunkowego przedterminowego zwolnienia sąd penitencjarny formułuje samodzielnie prognozę społeczno-kryminologiczną, nie będąc związany stanowiskiem administracji zakładu karnego (postanowienie SA w Lublinie z dnia 12 sierpnia 2009 r., II AKz w 688/09, KZS 2010, z. 1, poz. 34; postanowienie SA w Katowicach z dnia 4 stycznia 2001 r., II AKz 852/00, Biul.SAKa 2000, nr 4, poz. 13).

Sąd penitencjarny, rozpoznając wniosek o udzielenie warunkowego przedterminowego zwolnienia, powinien ocenić go przez pryzmat wszystkich ustawowych przesłanek i ustalając prognozę kryminologiczno-społeczną, wskazać, które z przesłanek i dlaczego sprzeciwiają się postawieniu pozytywnej prognozy bądź przemawiają za udzieleniem przedterminowego zwolnienia z reszty kary (postanowienie SA w Lublinie z dnia 26 października 2005 r., II AKz w 622/05, KZS 2007, z. 7-8, poz. 68; postanowienie SA

w Lublinie z dnia 15 kwietnia 2009 r., II AKz 285/09, KZS 2011, z. 3, poz. 56). Konieczność ta wynika z brzmienia art. 77 § 1 KK (postanowienie SA w Krakowie z dnia 26 sierpnia 2014 r., II AKz 903/14, KZS 2014, z. 10, poz. 44).

Ustalenie prognozy kryminologicznej powinno być rezultatem kumulatywnej oceny wszystkich kryteriów zawartych w art. 77 § 1 KK (wyrok SA w Lublinie z dnia 30 maja 2001 r., II AKz 230/01, OSA 2001, nr 12, poz. 87; postanowienie SA w Lublinie z dnia 27 grudnia 2007 r., II AKz 1015/07, KZS 2009, z. 2, poz. 50; postanowienie SA w Lublinie z dnia 27 października 2010 r., II AKz 846/10, KZS 2011, z. 3, poz. 57). Żadna z okoliczności wymienionych w art. 77 § 1 KK nie ma znaczenia przesądzającego dla ustalenia prognozy. Mają one równe znaczenie i tym samym powinny być łącznie podstawą ukształtowania przekonania sądu o zasadności zwolnienia (postanowienie SA w Lublinie z dnia 31 grudnia 2007 r., II AKz 1083/07, Prok. i Pr.-wkł. 2008, nr 11, poz. 32).

Sąd penitencjarny powinien zdecydować się na udzielenie przedterminowego zwolnienia jedynie wówczas, gdy ma przekonanie o istnieniu jednoznacznie pomyślnej prognozy kryminologiczno-społecznej (postanowienie SA w Katowicach z dnia 9 czerwca 1999 r., II AKz 386/99, Prok. i Pr.-wkł. 1999, nr 11-12, poz. 12). Tylko przekonanie sądu, powzięte na podstawie analizy przesłanek art. 77 § 1 KK, że skazany będzie w przyszłości przestrzegał porządku prawnego i nie popełni przestępstwa, mimo braku wykonania kary w całości, uzasadnia udzielenie warunkowego przedterminowego zwolnienia (postanowienie SA w Krakowie z dnia 26 sierpnia 2014 r., II AKz 903/14, KZS 2014, z. 10, poz. 44; postanowienie SA w Krakowie z dnia 2 października 2012 r., II AKz 1066/12, KZS 2012, z. 10, poz. 37; postanowienie SA w Krakowie z dnia 10 maja 2012 r., II AKz 421/12, Prok. i Pr.-wkł. 2013, nr 1, poz. 21). Konieczne jest przekonanie sądu, że w trakcie odbywania kary nastąpiła trwała i pozytywna zmiana zachowania skazanego, gwarantująca, że po zwolnieniu będzie on przestrzegał prawa (postanowienie SA w Katowicach z dnia 11 grudnia 2008 r., II AKz 1459/08, Prok. i Pr.-wkł. 2009, nr 10, poz. 33). Dlatego przekonanie to powinno być poparte wnikliwą oceną wszelkich okoliczności, o których mowa w art. 77 § 1 KK (wyrok SA w Lublinie z dnia 30 maja 2001 r., II AKz 230/01, OSA 2001, nr 12, poz. 87).

Pozytywna prognoza społeczno-kryminologiczna, będąc jedynie przewidywaniem przyszłych zdarzeń, jest z założenia (postanowienie SA we Wrocławiu z dnia 12 stycznia 2005 r., II AKz 1123/04, OSA 2006, nr 6, poz. 41). Pozytywna prognoza kryminologiczno-społeczna, jak każda inna prognoza, mieści w sobie element ryzyka związanego z możliwością jej niespełnienia. Ryzyko zawsze towarzyszy prognozie, gdyż nie da się w pełni zagwarantować jej trafności prognozy. Rzecz w tym, by to ryzyko było ograniczone do akceptowalnego stopnia, a zatem takiego, który nie pozbawia sensu resocjalizacji. Chodzi zatem o minimalizację zagrożenia do dających się przewidzieć rozsądnych granic (postanowienie SA w Krakowie z dnia 28 sierpnia 2015 r., II AKz

799/15, KZS 2015, z. 10, poz. 47; postanowienie SA we Wrocławiu z dnia 15 października 2012 r., II AKz 1433/12, Prok. i Pr.-wkł. 2014, nr 11-12, poz. 27).

Instytucja przedterminowego zwolnienia nie może być traktowana automatycznie przez sąd penitencjarny (postanowienie SA w Katowicach z dnia 9 czerwca 1999 r., II AKz 386/99, Prok. i Pr.-wkł. 1999, nr 11-12, poz. 12). W orzecznictwie sądów podkreślana jest okoliczność, że warunkowe przedterminowe zwolnienie jest dobrodziejstwem (postanowienie SA w Warszawie z dnia 2 lutego 1999 r., II AKz 353/98, Prok. i Pr.-wkł. 2000, nr 1, poz. 24; postanowienie SA w Lublinie z dnia 27 czerwca 2007 r., II AKz 451/07, KZS 2007, z. 10, poz. 68; postanowienie SA w Lublinie z dnia 21 kwietnia 2010 r., II AKz 291/10, KZS 2010, z. 9, poz. 75). Warunkowe zwolnienie z odbycia reszty kary należy postrzegać jako nagrodę, a nie coś, co należy się osobie skazanej w każdym przypadku (postanowienie SA w Gdańsku z dnia 22 sierpnia 2000 r., II AKz 630/00, OSAG 2001, nr 1, poz. 7). Warunkowe zwolnienie jest nagrodą w formie skrócenia kary pozbawienia wolności (postanowienie SA w Krakowie z dnia 19 lutego 2015 r., II AKz 112/15, KZS 2015, z. 3, poz. 58). Jest ono zawsze fakultatywne (postanowienie SA w Lublinie z dnia 26 października 2005 r., II AKz 622/05, KZS 2007, z. 7-8, poz. 68). Jako zasada powinno być postrzegane odbycie prawomocnie orzeczonej kary w wymiarze takim, w jakim ją orzeczono w wyroku skazującym (postanowienie SA w Krakowie z dnia 10 maja 2012 r., II AKz 421/12, Prok. i Pr.-wkł. 2013, nr 1, poz. 21; postanowienie SA w Krakowie z dnia 2 października 2012 r., II AKz 1066/12, KZS 2012, z. 10, poz. 37).

Warunkowe przedterminowe zwolnienie należy traktować jako ulgę stosowaną, gdy jest to sprawiedliwe, a zatem zarówno zasłużone, jak i celowe (postanowienie SA w Krakowie z dnia 27 czerwca 2000 r., II AKz 214/00, KZS 2000, z. 7-8, poz. 54; postanowienie SA w Krakowie z dnia 25 lutego 1999 r., II AKz 53/99, KZS 1999, z. 3, poz. 27). Warunkowe zwolnienie z reszty kary pozbawienia wolności jest odstępstwem od zasady odbycia kary w całości (postanowienie SA w Krakowie z dnia 2 października 2012 r., II AKz 1066/12, KZS 2012, z. 10, poz. 37). W taki właśnie sposób powinna być ta instytucja postrzegana przez sądy penitencjarne i skazanych (postanowienie SA w Gdańsku z dnia 22 sierpnia 2000 r., II AKz 630/00, OSAG 2001, nr 1, poz. 7). Udzielenie zwolnienia z reszty kary skazanemu, który na to zasługuje, jest przy tym powinnością sądu penitencjarnego służącą sprawiedliwości (postanowienie SA w Krakowie z dnia 24 marca 2009 r., II AKz 195/09, KZS 2009, z. 3, poz. 34). Odmowa przedterminowego zwolnienia skazanemu, który na to zasługuje, szkodzi działalności penitencjarnej, gdyż może wskazywać, że nie znajdują uznania sądów nawet zasadnicze zmiany postaw skazanych, ich wzorowe zachowanie w zakładzie karnym, angażowanie się w inicjatywy penitencjarne i inne podobne zachowania. Wytworzenie takiego przeświadczenia mogłoby kształtować przekonanie o nadmiernej surowości sądów i udaremniać wyniki resocjalizacji osób skazanych (postanowienie SA w Krakowie z dnia

24 marca 2009 r., II AKz w 195/09, KZS 2009, z. 3, poz. 34; postanowienie SA w Krakowie z dnia 1 października 2003 r., II AKz 461/03, KZS 2003, z. 10, poz. 10). U podstaw instytucji warunkowego przedterminowego zwolnienia leży bowiem założenie, że kara powinna zmienić skazanego i doprowadzić do wykształcenia u niego społecznie akceptowanych postaw (postanowienie SA w Krakowie z dnia 4 grudnia 2014 r., II AKz w 1381/14, KZS 2014, z. 12, poz. 44).

Orzekanie w przedmiocie warunkowego zwolnienia z reszty kary jest przejawem racjonalnego stosowania środków penitencjarnych dla racjonalizowania kary, by nie pozbawiać wolności bez niezbędnej potrzeby, a przy tym nie marnować społecznych nakładów na wykonywanie kary (postanowienie SA w Krakowie z dnia 8 kwietnia 2003 r., II AKz 125/03, Prok. i Pr.-wkł. 2003, nr 10, poz. 10).

4. Resocjalizacja po udzieleniu warunkowego przedterminowego zwolnienia

Proces resocjalizacji ma charakter rozwojowy. Resocjalizacja ma skutkować zmianą postaw i zachowania skazanego. W razie nastąpienia takiej zmiany należy uznać, że proces resocjalizacji odniósł zamierzony cel (postanowienie SA w Lublinie z dnia 8 października 2008 r., II AKz w 743/08, KZS 2009, z. 2, poz. 48).

Zastosowanie wobec skazanego instytucji warunkowego przedterminowego zwolnienia nie oznacza zakończenia procesu resocjalizacji, która jest kontynuowana w warunkach wolnościowych podczas wyznaczonego okresu próby przez sąd penitencjarny (postanowienie SA w Lublinie z dnia 21 kwietnia 2010 r., II AKz w 291/10, KZS 2010, z. 9, poz. 75).

Zgodnie z art. 80 § 1 KK w razie warunkowego zwolnienia czas pozostały do odbycia kary stanowi okres próby, który jednak nie może być krótszy niż 2 lata ani dłuższy niż 5 lat. W sytuacji, gdy okres kary pozostałej do wykonania jest krótszy niż 2 lata, ustalony przez sąd okres próby nie może być krótszy niż 2 lata (postanowienie SN z dnia 13 lutego 2014 r., II KK 271/13, Prok. i Pr.-wkł. 2014, nr 5, poz. 5; postanowienie SN z dnia 13 grudnia 2006 r., II KK 268/05, OSNwSK 2006, nr 1, poz. 2422). Jeżeli skazanym jest sprawca, o którym mowa w art. 64 § 2 KK, okres próby nie może być krótszy niż 3 lata (art. 80 § 2 KK). Zgodnie z art. 80 § 3 KK w razie warunkowego zwolnienia z kary 25 lat pozbawienia wolności lub dożywotniego pozbawienia wolności okres próby wynosi 10 lat.

Jak wynika z art. 163 § 2 KKW, sąd penitencjarny może zmienić okres próby w granicach określonych w art. 80 § 1 i 2 KK.

Zgodnie z art. 159 § 1 KKW warunkowo zwolnionego sąd penitencjarny może w okresie próby oddać pod dozór kuratora sądowego, osoby godnej zaufania, stowa-

rzyszenia, organizacji lub instytucji, do której działalności należy troska o wychowanie, zapobieganie demoralizacji lub pomoc skazanym. Oddanie pod dozór jest obligatoryjne wobec skazanego za przestępstwo określone w art. 197-203 KK, popełnione w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych, sprawcy działającego w warunkach recydywy, a także wobec skazanego na karę dożywotniego pozbawienia wolności. Również obowiązkowe jest oddanie pod dozór młodocianego sprawcy przestępstwa umyślnego.

Zgodnie z art. 169 § 2 KKW skazany oddany pod dozór obowiązany jest bezzwłocznie, a najpóźniej w ciągu 7 dni od powzięcia wiadomości o oddaniu go pod dozór, zgłosić się do kuratora sądowego tego sądu rejonowego, w okręgu którego dozór ma być wykonywany. W myśl art. 159 § 3 KKW skazanego należy pouczyć o obowiązku przewidzianym w art. 169 § 2 KKW.

Zgodnie z art. 159 § 1 KKW na warunkowo zwolnionego sąd penitencjarny może nałożyć obowiązki określone w art. 72 § 1 KK. Są to obowiązki, które można określić w wyroku przy zastosowaniu instytucji zawieszenia wykonania kary. Sąd penitencjarny może zobowiązać skazanego m.in. do: przeproszenia pokrzywdzonego, wykonywania obowiązku łóżenia na utrzymanie innej osoby, wykonywania pracy zarobkowej, nauki, poddania się terapii. Jeżeli szkoda wyrządzona przestępstwem, za które skazany odbywa karę, nie została naprawiona, sąd penitencjarny może zobowiązać skazanego do naprawienia wyrządzonej przestępstwem szkody w całości albo w części.

Warunkowo zwolniony, który został zobowiązany do wykonywania obowiązków związanych z okresem próby i nie został oddany pod dozór, jest obowiązany ze względu na treść art. 159 § 2 KKW do: bezzwłocznego zgłoszenia się do sądowego kuratora zawodowego sądu rejonowego, dalszego zgłaszania się do kuratora w określonych przez niego terminach i udzielania wyjaśnień co do przebiegu okresu próby, a także do niezmienniania bez zgody sądu miejsca stałego pobytu oraz do wykonywania nałożonych obowiązków.

Zgodnie z art. 163 § 2 KKW sąd penitencjarny może w okresie próby ustanawiać, rozszerzać i zmieniać obowiązki wymienione w art. 72 § 1 KK, zwalniać z wykonywania nałożonych obowiązków. Sąd może również oddać skazanego pod dozór lub zwolnić od dozoru. Z wnioskiem o wydanie postanowienia na podstawie art. 163 § 2 KKW mogą wystąpić: skazany, jego obrońca, prokurator i sądowy kurator zawodowy. Sąd może także orzekać w tym zakresie z urzędu, co wynika z treści art. 19 § 1 KKW. Rozstrzygnięcie następuje po weryfikacji przyjętej uprzednio wobec skazanego prognozy społeczno-kryminologicznej. Na postanowienie wydane na podstawie art. 163 § 2 KKW przysługuje zażalenie (art. 163 § 4 KKW).

Zgodnie z art. 82 § 1 KK, jeżeli w okresie próby i w ciągu 6 miesięcy od jej zakończenia nie odwołano warunkowego zwolnienia, karę uważa się za odbytą z chwilą warunkowego zwolnienia. Przyjmuje się fikcję prawną, że skazany odbył w całości karę pozbawienia wolności i żadne późniejsze orzeczenie nie może tego zmienić (posta-

nowienie SA w Krakowie z dnia 28 listopada 2014 r., II AKzW 1348/14, KZS 2015, z. 2, poz. 33). Mimo że sądowi pozostawiono sześciomiesięczny termin na odwołanie przedterminowego zwolnienia, bezsporne jest w orzecznictwie, że przesłanki odwołania muszą zostać spełnione w okresie próby (uchwała SN z dnia 26 czerwca 2014 r., I KZP 7/14, OSNKW 2014, z. 9, poz. 67). Należy zaznaczyć, że w terminie, o którym mowa w art. 82 § 1 KK, powinno nie tylko zapaść, ale i uprawomocnić się postanowienie w przedmiocie odwołania (uchwała SN z dnia 26 czerwca 2014 r., I KZP 7/14, OSNKW 2014, z. 9, poz. 67; postanowienie SN z dnia 12 maja 2009 r., IV KK 88/09, OSNwSK 2009, nr 1, poz. 1083).

W razie odwołania warunkowego zwolnienia ponowne warunkowe zwolnienie nie może nastąpić przed odbyciem, po ponownym osadzeniu, przynajmniej roku kary pozbawienia wolności, a w wypadku kary 25 lat pozbawienia wolności lub kary dożywotniego pozbawienia wolności przed odbyciem przynajmniej 5 lat kary (art. 81 KK).

Podsumowanie

Po uprawomocnieniu wydanego w postępowaniu rozpoznawczym prawomocnego wyroku orzekającego karę pozbawienia wolności sądowi przysługuje wyłączna kompetencja do decydowania o formie resocjalizacji skazanego. Dla skorzystania z warunkowego przedterminowego zwolnienia istotna jest prognoza kryminologiczno-społeczna, która ma wpływ na dalszy proces resocjalizacji. Sąd penitencjarny samodzielnie ustala prognozę po dokonaniu kumulatywnej oceny przesłanek zawartych w art. 77 § 1 KK, nie będąc związany stanowiskiem administracji zakładu karnego.

Po zastosowaniu wobec skazanego dobrodziejstwa warunkowego przedterminowego zwolnienia resocjalizacja jest kontynuowana w warunkach wolnościowych. Podczas wyznaczonego okresu próby sąd penitencjarny ma uprawnienie do zmiany warunków zwolnienia, co następuje po weryfikacji przyjętej uprzednio wobec skazanego prognozy. Możliwe jest także odwołanie przedterminowego zwolnienia. Sąd penitencjarny dąży do tego, aby proces resocjalizacji odniósł zamierzony cel w odniesieniu do skazanego.

Wykaz skrótów

Biul.SAKa – Biuletyn Sądu Apelacyjnego w Katowicach
Dz.U. – Dziennik Ustaw
KK – Kodeks Karny
KKW – Kodeks Karny Wykonawczy
KZS – Krakowskie Zeszyty Sądowe
OSA – Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych

OSAG – Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
OSNKW – Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Karna i Wojskowa
OSNwSK – Orzecznictwo Sądu Najwyższego w Sprawach Karnych
Prok. i Pr.-wkl. – Prokuratura i Prawo – wkładka
SA – Sąd Apelacyjny
SN – Sąd Najwyższy

Bibliografia

- Goniewicz G. (2015), *Orzekanie o warunkowym przedterminowym zwolnieniu z odbywania reszty kary pozbawienia wolności po nowelizacji Kodeksu karnego*, „Palestra”, nr 7-8, s. 76-85.
- Pierzchała K. (2011), *Przestępstwo. Probacja alternatywą dla kary pozbawienia wolności*, „Probacja”, nr 4, s. 5-26.
- Witkowska-Rozpara K. (2015), *Warunkowe zawieszenie wykonania kary – uwagi na tle obowiązującej regulacji, praktyki orzeczniczej sądów polskich oraz nowelizacji Kodeksu karnego (z mocą obowiązującą od 1.07.2015 r.)*, „Probacja”, nr 2, s. 5-44.

Znaczenie prognozy kryminologiczno-społecznej i warunkowego przedterminowego zwolnienia dla resocjalizacji w orzecznictwie sądów

Streszczenie: Artykuł omawia aspekty prawne warunkowego przedterminowego zwolnienia i wpływ prognozy kryminologiczno-społecznej na probację. Jeżeli skazani czynią postępy w resocjalizacji w warunkach penitencjarnych, mogą zostać przedterminowo zwolnieni przez sąd z odbycia reszty kary. Dalsze traktowanie osób warunkowo zwolnionych w okresie próby zależy od przebiegu resocjalizacji na wolności.

Słowa kluczowe: warunkowe przedterminowe zwolnienie, prognoza kryminologiczno-społeczna, resocjalizacja

The significance of socio-criminological forecast and conditional early release for resocialization in judicial practice

Abstract: The paper presents legal aspects of conditional early release, and it focuses on the influence of socio-criminological forecast on probation. If prisoners make substantial progress in their resocialisation in correctional unit, they can be conditionally early released by the court. Further treatment of convicts depends on the course of their social rehabilitation process at large.

Keywords: conditional early release, socio-criminological forecast, resocialisation, probation